

Wiegel: minder marktwerking zou notariaat goed doen

'Aan onafhankelijkheid mag geen prijskaartje hangen'

Concurrentie in de gezondheidszorg kent zijn grenzen, vindt Hans Wiegel, voorzitter van Zorgverzekeraars Nederland. Dat geldt ook voor het notariaat. Publieke zaken behartigen is echt wat anders dan het verkopen van frisdrank. 'Trouwen, een huis kopen, een testament opstellen, dat zijn grote stappen in een leven. Die kun je niet afdoen met bodemprijzen.'

TEKST Miek Smilde | FOTO Teunis van Gog

'Was het niet een paars kabinet dat verantwoordelijk was voor de invoering van de nieuwe notariswet?' vraagt hij aan het begin van het gesprek. 'In de tijd dat alles met meer marktwerking te lijf werd gegaan? Daar ben ik nooit een voorstander van geweest. Ik ben trouwens ook nooit een voorstander van paars geweest.'

Hij moet er zelf om glimlachen. Hans Wiegel, voorzitter van Zorgverzekeraars Nederland, oud-commissaris van de koningin in Friesland, oud-minister van Binnenlandse Zaken en VVD-coryfee voor het leven was in 1999 verantwoordelijk voor de kabinetserisis van het tweede kabinet-Kok. Zijn stem tegen het correctief referendum in wat de Nacht van Wiegel is gaan heten, galmt nog steeds na. Wiegel is als overtuigd liberaal niet tegen marktwerking. Wel zet hij vraagtekens bij de radicale doorvoering van de markt in bepaalde sectoren die een publiek belang dienen. 'Ik denk dat de marktwerking van paars niet in alle sectoren heeft gewerkt', zegt hij met gevoel voor understatement. 'Ik ben ook altijd mordicus tegen privatisering van Schiphol of de Rotterdamse haven geweest. De basis van je samenleving moet publiek goed geborgd zijn. Dat geldt ook voor sectoren als de gezondheidszorg en het notariaat.'

VACATURE IN WUNSERADIEL

Wiegel kent het notariaat 'een beetje'. Met veel plezier denkt hij terug aan zijn tijd als commissaris van de koningin, toen hij de staatssecretaris van Justitie

adviseerde over voorgenomen notarisbenoemingen. Vroeger werden die benoemingen heel zorgvuldig voorbereid, herinnert hij zich. Een commissie van drie, waarin vaak de president van de rechtbank een rol speelde, bereidde de benoemingen voor. Als CdK ontmoette Wiegel vervolgens de kandidaten. 'En niet alleen nummer één op de lijst, maar ook de nummer twee en drie als ik dat nodig vond.' Vervolgens gaf hij een functioneel advies aan de staatssecretaris waarbij hij sterk lette op de plaats die vacant was. 'Een vacature voor een notaris in Leeuwarden is heel anders dan een vacature in Wunseradiel bijvoorbeeld. In zo'n kleine gemeenschap is de notaris nog steeds een van de notabelen; hij speelt een rol in de plaatselijke samenleving. Daar hield ik rekening mee.' Vervolgens zag de staatssecretaris op zijn beurt ook nog eens al de kandidaten. Pas daarna werd een keuze gemaakt.

DE MARKT BEPAALT

Wiegel betreurt het dat deze benoemingscarrousel is vervangen door een commissie van deskundigen die uitsluitend kijkt of het ondernemingsplan deugt. De markt bepaalt nu wie voor een plaats in aanmerking komt waarbij ook nog eens het principe 'wie het eerst komt het eerst maalt' geldt. Wiegel: 'Door de marktwerking mis je bij benoemingen al het publieke oog. Ik vond het goed dat 'de overheid' in de figuur van een president van de rechtbank, een commissaris van de koningin, een staatssecretaris van Justitie, verantwoordelijk was voor de benoemingen. De markt houdt geen rekening met publieke belangen. Dat levert op termijn altijd gedonder op.'

'Het is maar zeer de vraag of de consument beter af is met bodemprijzen'

'Als ik denk aan een notaris, dan denk ik aan een vertrouwensman. Of vrouw', gaat Wiegel verder. 'Iemand die een onafhankelijke positie inneemt, en door de Kroon is benoemd. Iemand die betrokken is bij het voorbereiden van huwelijken, het afsluiten van hypotheek, het opmaken van testamenten. Dat zijn grote stappen in een leven. Er worden afspraken gemaakt die op de lange termijn gevolgen kunnen hebben. Dat vergt vertrouwen, dat vergt een speciaal gevoel voor de cliënten. Dat kun je niet afdoen met bodemprijzen. Vertrouwen kun je niet kopen. Aan onafhankelijkheid moet geen prijskaartje hangen. Ik denk dat de marktwerking die op de notarissen is losgelaten ertoe heeft geleid dat de notaris zijn vertrouwenspositie een beetje kwijt is. Zijn autoriteit is aangetast.'

VALIDE VRAAG

Hij legt een krantenartikel op tafel dat hij uit *de Volkskrant* van 5 oktober scheurde. 'Notarissen in opstand tegen eigen vereniging', kopt het artikel. 'Ik lees dat twee derde van de notarissen en een hele trits van hoogleraren notarieel recht vinden dat er bijvoorbeeld minimumtarieven moeten komen voor onroerendgoedtransacties. Ze vragen zich af of de marktwerking niet te ver is doorgeschoten. Ik denk dat dat een valide vraag is. Er moet worden overwogen een bodem in de markt te leggen. Een notaris moet niet bij al zijn werkzaamheden ook nog eens moeten onderhandelen over de prijs en kijken of er niet nog een paar dubbeltjes af kunnen. Zeker in een tijd dat het economisch moeilijk is, wordt het anders verleidelijk aan de rand van het spectrum van de betamelijkheid te opereren. Het gaat sneller rafelen.'

Dat een deel van de beroepsgroep tien jaar geleden voorstander was van meer marktwerking, begrijpt Wiegel best. 'Er zullen notarissen zijn geweest die dachten: "mooi, dan kunnen we meer verdienen". Zo is het natuurlijk gewoon. Nu zie je een kanteling. Die kanteling zal ingegeven zijn door nobele motieven, maar ook door het feit dat een aantal notarissen in grote financiële problemen zit. Dat is zorgelijk. Mijn gedachte is: kijk zorgvuldig welke bruikbare elementen zijn verdwenen uit het notariaat, en hoe je die er weer in krijgt.'

Een beetje terug op de weg van vroeger. Niet helemaal, maar wel voor een deel. Er moet paal en perk worden gesteld aan de markt in die sectoren die ook een publiek belang dienen. Dat geldt voor notarissen, maar ook voor makelaars en ook voor artsen.'

GEEN VRIJHEID Blijvend

Wiegel maakt de vergelijking met de zorg niet voor niets. Onlangs nog drong hij er bij minister Klink van Volksgezondheid op aan dat medisch specialisten die door het nieuwe bekostigingssysteem te veel zijn gaan verdienen hun extra verdiensten moeten terugbetalen. De radiologen waren er niet blij mee, maar Wiegel geeft geen krimp. 'Het is geen vrijheid blijheid in de gezondheidszorg en dat hoort ook niet. Gezondheid is een basis voor de samenleving. Gezondheid is, in elk geval voor een deel, een publiek goed en daar past een zekere publieke verantwoordelijkheid bij. De zorgverzekeraars zijn ondernemingen, maar het zijn wel maatschappelijke ondernemingen. De minister van Volksgezondheid en de wetgever bepalen wat de publieke grenzen zijn en binnen welke maatschappelijke kaders de verzekeraars kunnen opereren. Daar vind ik niks mis mee.'

GOEDKOOP IS DUURKOOP

Voor het notariaat geldt min of meer hetzelfde, aldus Wiegel. De argumenten dat de markt goed is voor de consument, innovatie stimuleert en efficiency bevordert, durft Wiegel te betwijfelen. 'Het is maar zeer de vraag of de consument beter af is met bodemprijzen. Als je voor een heel lage prijs moet werken, heeft dat altijd gevolgen voor de kwaliteit. Het werk moet vlugger, je hebt minder tijd, dat gaat ergens van ten koste. Goedkoop is duurkoop. Ik ben voor marktwerking, maar wel afhankelijk van de positie waar het om gaat en binnen publieke randvoorwaarden. Vooral bij functies waar het gaat om vertrouwen en onafhankelijkheid passen sterke maatschappelijke randvoorwaarden. En daar hoort dan ook een bepaald toezicht bij.'

Volgens Wiegel is het 'absoluut noodzakelijk' dat een beroepsgroep die zichzelf serieus neemt 'keihard' de rotte appels in de mand aanpakt en misstanden niet met de mantel der liefde bedekt. Hij is niet gevoelig voor de opmerking dat intern toezicht lijkt op de slager die zijn eigen vlees keurt. 'Het hangt van de kwaliteit van de slager af. Een beroepsgroep moet primair van binnenuit brandschoon willen zijn. Dus als er wat aan de hand is, grijp in!' ■